

Dank voor de uitnodiging om hier te mogen spreken. We maken graag van de mogelijkheid gebruik een aantal zorgen met u te delen.

Behandeling

Te beginnen met de behandeling van dit voorstel. Voor een gedegen behandeling is het beoordelen van de impact van een voorstel cruciaal. Er is voor gekozen niet te wachten op de nota van wijziging. Hoe moet de impact van de voorgestelde bevoegdheden goed worden beoordeeld zonder de regeling over wat er vervolgens met de verzamelde gegevens gebeurt? Een belangrijke waarborg bij bulkbevoegdheden is de wetenschap dat gegevens die niet nodig zijn voor het onderzoek zo spoedig mogelijk worden vernietigd. We bespreken nu de bulkbevoegdheden zonder te weten of die waarborg blijft bestaan.

Schaal

Ook de exacte impact van de bulkbevoegdheden zelf is niet helder. Al sinds 2015 maakt Bits of Freedom zich zorgen om de schaal waarop de geheime diensten toegang krijgen tot gegevens van burgers. Die zorgen worden versterkt omdat ze niet worden geadresseerd:

1. Kabelinterceptie zou zich richten op het buitenland, en niet op de gegevens van Nederlandse burgers. Maar we lezen ook dat gegevensstromen niet op basis van technische eigenschappen, zoals oorsprong of bestemming kunnen worden uitgesloten.
2. De geheime diensten zouden geen hele wijken of steden kunnen aftappen, maar de hoeveelheid gegevens waar zij toegang toe hebben is vele malen groter.
3. Echt inzicht in de omvang van bevoegdheden waarmee gegevens worden verzameld wordt het publiek debat, en de behandeling hier in de Kamer, onthouden. Zelfs in de gewogen woorden van de toezichthouder, in wiens jaarverslag de poging dat inzicht te bieden werd zwartgelakt. En die ook bij de technische briefing uw Kamer niet volledig kon informeren.
4. Daarentegen is het wel duidelijk dat de schaal steeds verder toeneemt. Waar de interceptiebevoegdheid in de Wiv 2017 absoluut geen ongerichte interceptie genoemd mocht worden, wordt de hier voorgestelde bevoegdheid omschreven als naar zijn aard ongericht. En ook met het 'bijschrijven' van apparaten of systemen die niet exclusief door een target in gebruik zijn krijgen de geheime diensten makkelijker toegang tot potentieel grote hoeveelheden gegevens van burgers.

Toezicht

Dan het toezicht. Bits of Freedom pleit al jaren voor doorzettingmacht voor de CTIVD. We zijn erg blij dat nu realiteit te zien worden. Maar waarom moet deze toekenning gepaard gaan met afbreuk aan de toetsing vooraf? Juist daar is goed toezicht effectief in het voorkomen van eventuele schade.

In twee concrete voorbeelden wordt dit belang heel duidelijk:

1. Wanneer de diensten een aanvraag doen om te mogen hacken, zijn ze verplicht inzicht te geven in de technische risico's. Heel belangrijk, want dit heeft ook gevolgen voor andere mensen en bedrijven die van die infrastructuur gebruik maken. Het voorstel dat nu voorligt schrappt deze verplichting. Maar de afweging over welke risico's voor de samenleving aanvaardbaar zijn, kunnen de diensten helemaal niet alleen maken.
2. Toetsing vooraf is ook heel belangrijk bij geautomatiseerde data-analyse van gegevens die "in bulk" zijn verzameld. Sterker nog: Vanwege de grote risico's die hiermee gepaard gaan, is het toezicht vooraf een bewust geïntroduceerde barrière. Terwijl de overheid elders het toezicht op algoritmen juist versterkt, zou dit voorstel toezicht op het algoritmegebruik door de geheime diensten verzwakken.

Tegenover het belang van toezicht vooraf staat het argument dat toetsing het werk soms vertraagt. Die versnelling lijkt elders te kunnen worden behaald, bijvoorbeeld door de interne processen te stroomlijnen, of om vaker gebruik te maken van de spoedprocedure. Zorgvuldigheid en snelheid moeten hand in hand kunnen gaan, juist bij werk dat zo'n grote maatschappelijke urgentie heeft.

Afronding

Bij het referendum in 2018 stemden burgers de Wiv 2017 weg vanwege grote zorgen over de nieuwe mogelijkheden voor de diensten om op heel grote schaal gegevens te verzamelen. Deze wet doet er nog een schepje bovenop.

Kritische stemmen zoals de onze worden soms weggezet als pessimistisch en eenzijdig. Maar we lezen ook, onder meer in het recent uitgebracht jaarverslag van de TIB, dat de diensten de grenzen van de wet opzoeken en daarbij er soms overheen gaan. Nu zien en benoemen waar meer ruimte genomen kan, en dus zal gaan worden dan de bedoeling is toe te staan, biedt de mogelijkheid ons daar tegen te beschermen.

In het coalitieakkoord wordt naast "operationele slagkracht" van de diensten, ook gesproken over waarborgen voor goed en effectief toezicht en over digitale burgerrechten. De ministeries hebben hun aandacht duidelijk gelegd bij die slagkracht. Wij roepen uw Kamer daarom op het voorstel te behandelen met extra nadruk op sterk toezicht en burgerrechten.

Dank u wel.